

SZEMELVÉNYEK
a gyömrői JÉZUS SZÍVE templom
építésének történetéből.

ELŐHANG

Hitünk szerint Isten öröktől fogva van, léte - ha számunkra ésszel felfoghatatlan is, de – belső bizonyosságaink alapján kétségtelen valósága, tényként fogadjuk el. Valljuk.

A csillagászat azt tartja, hogy a világegyetem, a maga megszámlálhatatlan csillagával mintegy 20-25 milliárd éves lehet. A mi naprendszerünk kora hat-, Földünk kora pedig négy és fél milliárd évre tehető. Felmerül a kérdés: hogyan jött létre a világ?

A tudomány kísérletet tesz a tények megismerésére. A tapasztalt jelenségekből - visszavetítve a múltba az okokat keresve - feltételezéseket alkot. Így jutott el a ma tudománya a kezdeti lehetőségek egyik változata az „ősrobbanás”-hoz, vagy más elméletek szerint „ősköd”-höz.

Újabb kérdés: honnan volt az ősköd, vagy az az anyag, ami felrobbant évmilliárdokkal ezelőtt.

Ha elfogadjuk az anyagelvűségnek azt a tételét, hogy csak valamiből lehet valami, semmiből semmi nem jöhet létre, akkor, ott a tudomány megáll, s belép a hit, mert valljuk, hogy a világot Isten teremtette. Akár a maga szigorúan meghatározott rendszerével, akár az őszrobbanás "anyagának" megalkotásával, akár pedig más elméletek szerinti kezdetek létrehozásával és az ember megalkotásával.

A Bibliában az olvasható, hogy Isten hat nap alatt teremtette a világot. Ez a hat nap nem hat naptári napot jelent, hanem időszakot, vagy talán nem is egyforma időszakaszt, mely millió akár milliárd években mérhető.

Az egzegézis, vagyis az egyházi bibliai szövegkutatás szerint, amikor az Ószövetségi Szentírást – azaz a Biblia – teremtéstörténeti részét írták, tehát a szóbeli hagyományokat írásba fektették Krisztus előtt 712-től, akkor valószínű összehasonlításként vették a hat napot, (talán, mert nem volt kifejezés sem az irdatlan nagy idők közérthető megjelölésére az ókori zsidóság nyelvén.)

Így a hit és a tudomány nincs ellentétben, hanem egymást szükség szerint kiegészítik. Segítik az elméleti feltevések megalapozását, ezekből való megállapítások levezetését, kölcsönös bizonyítását. Erre példa, hogy a Bibliában olvasható események, helyszínek valóságát éppen az egyik segédtudomány a régészet bizonyítja a feltárások nyomán.

A hit és a tudomány szembenállását nem maga a tudomány, hanem művelőinek egyes személyei állítják valamilyen rejtett, vagy elismert céllal, nem tudományos okokból, de lehet hogy csak félreértésből, következtetlenségből, vagy következetességből.

Akkor cselekszünk Istennek tetsző módon, ha nem azt keressük, ami a különbség, ami elválaszt, hanem azt, ami összeköt. Nem a magunk feltételezett igazát, hanem az Örök Igazság érvényre juttatását kívánjuk. Nem a saját akaratunk megvalósításáért, hanem Isten akaratának, elfogadásáért tevékenykedünk. Nem a saját erkölcsi felfogásunk, hanem az isteni kinyilatkoztatás szerinti Tízparancsolatban lefektetettek a fontosak.

Tudásunkat gyarapítsuk, hitünket mélyítsük el. Ápoljuk a magunk területén tehetségünk, talentumunk szerint az egyetértést (...szeressétek ellenségeiteket is...) Ismereteinket alapozzuk meg, és közkinccsé téve osszuk meg másokkal.

Erre tesz gyenge, erőtlén de őszinte kísérletet ez az összeállítás is.

A gyömrői telepi JÉZUS SZÍVE templom létesítésének

története sok egymásba szorosan kapcsolódó események hosszú sorozatából áll. A kezdetek évszázadokkal ezelőttre nyúlnak vissza, de legnagyobb hatással Gyömrőn az 1904-ben kezdődött parcellázás volt az eseményre.

Az 1998. szeptember 11.- én felszentelésének hatvanadik évfordulóját elérő és azt a következő vasárnapon ünneplő templom építése sok előzménnyel, különlegességgel bővelkedik. Ezek megismerése nélkül a kérdések egész sorozata nem lenne megválaszolható, illetve megérthető, különösen azok számára, akik nem gyömrői születésűek, illetve a templomépítés után költöztek ide.

Ez az összeállítás ízelítőt ad a falu történetéről. Ezért röviden össze kell foglalni az előzményeket az ősidőktől a középkoron át a török idők utáni, majd azt követő időkön keresztül a gyömrői parcellázásokig. E vázlatos áttekintés a II. világháború végéig tart.

A következő részekben Gyömrő lakóinak életében jelentős egyházi események kerülnek sorra Árpád-házi királyainktól a török hódoltság alatt protestánsná váláson keresztül a törökök kiűzése majd Üllő filiájaként az ófalusi templom építését követő 145 év áttekintésével az önállósulásáig.

Gyömrő lakosságának és területének hirtelen megnövekedése miként tette szükségessé újabb templom építését.

A templomépítés legcélszerűbb helyének kiválasztása, a földterület megvásárlása volt a legnagyobb gond az első világháborút követő zavaros inflációs 8-10 évben.

Az építkezéshez kellő mennyiségű anyagi alap összegyűjtését az infláció idején a pénz elértéktelenedése tette semmivé. A Trianonban megcsónkított országban megnőtt a lakosság száma az elszakított részekből idemenekülőkkel, beállt a munkanélküliség, majd a Magyarországot is sújtó 1929-33 közötti gazdasági világválság idején volt lehetetlen, pedig az idő sürgetett.

A templomépítés feltételeinek megteremtése 1934-re sikerült a korábban megkezdett szervezési, tervezési munka eredményeképpen. A fizikai építkezés 1935-ben az alapásással kezdődött, s 1938. szept.11-i felszenteléssel jutott el céljához.

A templom további fejlesztése, kiegészítése elvezet 1993-ig. Ezt ez a válogatás negyedik része tartalmazza.

Az új templom építésének előkészítése, lebonyolítása, a Kultúrház építése, majd az iskolakápolna ideköltöztetése idején, valamint az ófalusi templom majdnem állandó felújítása közepette a hitélet fejlődött. Ebben Prause József plébános energiájának és azoknak a káplánoknak, hitbuzgalmi szervezeteknek, kántoroknak, tanítóknak, tanároknak volt nagy szerepe, akikről az összeállítás utolsó részében lehet olvasni.

GYÖMRŐ

Budapesttől délkeletre fekvő – kb. 12-13 ezer lakosú nagyközség a Budapest-Nagykátai-Újszász-Szolnok vasútvonal mentén, a szomszédos Üllőn áthaladó 4. számú, és a Jászberénybe vezető 31. számú főút között, Pesttől kb. 30 km-re található.

A gödöllői dombság délre húzódó enyhe lejtésű nyúlványai, halmai között települt falu lombos és tűlevelű erdővel körülvett területe a tenger feletti 210-230 m magasságban a Dunamenti síkság peremén forrásokban bővelkedik. Vízvásztó is, mert határa közelében eredő Tápió a Zagyvával egyesülve a Tiszába, míg a község közepén a tavakat tápláló és más források vizét a Halas-patak viszi Soroksárnál a Kis-Dunába.

A földből előkerült leletek mutatták, hogy már a kő-, réz-, bronz-, vaskor emberei - akik gyakran telepedtek le források, erdők közelében - lakták Gyömrő vidékét. Római időben e terület a limesen kívül esett, s legfeljebb utak vezettek át e dombos - akkor - vizes, mocsaras tájon.

A nagy népvándorlás idején átvonulók nem hagytak nyomot, de az 1904-től épülő családi ház alapok kiemelésekor imitt-amott talált jelek nyomán leletmentő feltárások során számos szkíta, szarmata és avar kori sírt, a homokbánya mellett agyagégető kemence maradványait találták meg Gyömrő régészei az elmúlt évtizedekben.

Keletről származó - törzsszövetségben élő magyarok közül a Kárpát medencében való letelepedésük során 1896-ban Árpád törzse a Duna mentén Észak felé széles sávban haladva megszállta e vidéket.

Üllő az egyik szomszédos település nagy valószínűséggel akkori birtokosától Árpád egyik fiától, Üllőtől nyerte a nevét. Kelet felől feküdt Gyömrő közelében a Bille nevű település - ma pusztá - nevét a fejedelmek korában egy főemberről kapta. (Bizonyítottan "Árpádkori" temploma a középkorban a településsel együtt elpusztult, de küszöbköve az elmúlt években még megvolt)

Maglód a másik szomszédos község ugyancsak „Árpádkori” Gyula-Zsombor nemzetségbelítől kapta a nevét.

Ez a vidék Szent István idején közigazgatásilag Visegrád megyéhez, közigazgatási rendezés óta Pest megyéhez, egyházilag a veszprémi püspökséghez, míg a váci egyházmegye 1030 utáni megalapításától kezdve ide tartozik.

Írásos emlékeink nem szólnak arról, hogy mikor alakult ki a falu, azonban biztosra vehető, hogy a 12. században már létezett és az 1300 - 1400-as évek táján már temploma is volt, mely a török időkben pusztult el. Egy 1470-es írás "Gyömrő plébánosát" említi.

Mindezideig nem ismeretes, honnan kapta a község a nevét. Többféle feltételezés van erre vonatkozóan. Az elmúlt évszázadok során tíz-tizenöt változatban írott helységnév először

személynévként fordul elő 1274-től néhány fennmaradt oklevélen, ám Zsigmond korától már helynév is. A mai írásmóddal 1654-ben találkozunk először.

Az 1424-ben kelt oklevél szerint Zsigmond király feleségének Borbálának adományozott „gyömrői birtokrészeket”. Ezen időtől több földbirtokos nevét ismerjük, akik az udvarral is kapcsolatban álltak.

Gyömrő Mátyás király korában élhette első virágkorát. Erre utal, hogy Buda elfoglalásával egyidőben török kézre került Gyömrőről az 1559-ben kelt adólajstrom (defter) 25 adófizető portát jelez, ami mintegy 400-500 lakost, tehát jelentős községet mutat.

Később egyre inkább fogy az adózók száma. Ebben közrejátszik, hogy a török martalócok sokat elhurcoltak, másokat legyilkoltak.

A törökök sehol sem szívelték a katolikus papokat, mert a pápák szervezték a mohamedán hitű törökök térhódítása elleni harcokat több évszázadon át, s így papjai „ellenségek” voltak, de a híveket is üldözték. Így a lakosság 1500-as évek végétől lassan reformátussá lett. Őket túrték, mert nem pápisták.

Az egyre növekvő adóteher, meg a sanyargatás elől fokozatosan elköltözött vagy elbujdosott a nép, úgy, hogy Gyömrő 1650-60 tájára lakatlanná vált. Buda felszabadítása után a visszavonuló török sereg a Duna-Tisza közén mindent elpusztított, felégetett. Így vált rommá Gyömrő, melyet az írások még 1693-ban is lakatlannak jeleznek.

Ezek után a lassan visszaszivárgó lakosság 1694-től rendbe szedi a házakat, a romos templomot befedi. 1628-tól rövidebb hosszabb megszakításokkal ismerjük a lelkészeik neveit is. A református egyháznak van 1698-ból való kegytárgya, majd a rákövetkező években rendszeresen vezetett feljegyzései. Tehát van istentiszteletük is.

II. Rákóczi Ferenc 1705-ben Gyömrő határában a Mánya réten tartja buzdító beszédét katonáihoz, akik közé több itteni fiatal csatlakozik. Kilencnek a neve ismert.

Növekszik a lakosság száma, 1699-ben 27 jobbágycsalád élt itt, mintegy 150-180 fő. Megkezdődik a községgé szerveződés. Ismert a község bírójának és törvénybírójának neve. A falunak a pecsétnyomója 1711-ből való.

Valaha bővizű lehetett Marsigli olasz hadmérnök 1726-ból származó térképén Szurcsavodának nevezett Halaspatak, mert már kétszáz évvel ezelőtt vízimalom volt rajta a Kőhatár-réten.

Változik a birtokosok személye is. Az erdélyi Szék-ből származó Telekiek 1750 körül települnek ide. 1760 táján földbirtokos lesz a katolikus, Ürményi család. Ez, de még inkább, a Teleki család van a legnagyobb hatással Gyömrő fejlődésére.

A község e második virágkorában épülnek kastélyok, udvarházak, kúriák, létesülnek tanyák. Felépül a falusi katolikus templom és 1838-40 körül Hild József tervei alapján gróf Teleki Sámuel építteti a ma is álló kastélyt. Átépitik, bővítik a református templomot 1704-24 között. (Benne található egy Canova relief)

A lakosság száma 1769-ben 72 jobbágycsalád (mintegy 400-600 lélek) 1848-ban pedig már 1318 fő. Ez tovább nőtt, 1900-ban 1982 fő lett.

Először 1847-ben (Üllőn is keresztülvezető) Pest-Cegléd-Szolnok vasútvonal közelíti meg Gyömrőt, majd 1879-81 között megépül Gyömrő mellett elhaladó Rákos-Nagykátá-Újszász-Szolnoki vonal, - a község szélén feltételes megállóval, később korszerű állomással (Gyömrő-Kóczánpusztá).

A község talaja a magasabb részeken homokos – alatta kb. egy méterre agyag található. Az alacsonyabb részeken kötött a termőföld. Legelője dús, szárazság idején is üde zöld.

Ez a vidék mindig gabonatermő volt. A homokos részeken szőlő ültetvényeket létesítettek. Nagyobb méretű állattartás csak az 1800-as évek vége felé honosodott meg.

A falu lakóinak általában hosszú, keskeny telkeik voltak, melyeken megtermelték szükségleteiket, s állatokat is tartottak.

A birtokosok fejlesztik a földművelést, mezei gazdasági-vasutat is építenek. Ugyancsak földbirtokos Gyömrőy család téglagyárat létesít (a mai községháza és a strand helyén) keskenyvágányú sínekét építtet a mai Szent István út vonalán a vasútig ott rakodó rámpával.

A század utolsó negyedében bővülnek az iskolák, óvoda létesül, Gyömrőnek községi orvosa, gyógyszerháza, majd postája van. Első természetes tó fürdője a mai sportpálya déli sarkán, tőle a falu felé feküdt néhány öltözővel.

E század elején Gyömrőy Aurél birtokának parcellázásával, s mintegy 3000 házhely értékesítésével új fejezet kezdődik a község életében, mert a lakosság száma 1910-re 4065 lett, és a súlypont az ófaluból a telepre tolódott el. Százával épülnek új házak, s mind többen járnak be Pestre dolgozni. Első világháború előtt járási székhely lett Gyömrő, 1927-től már

villanyvilágítása van. Sorra alakulnak egyesületek, körök, társulások s megélénkül a nagy építkezések nyomán a kultúrélet is. Új iskolákat nyitnak, felépül a gőzmalom, de 1914-16 körül megszűnik a téglagyár, s víz önti el. Ebből fejlődik a mai strand, s kezdődik a vízi élet is.

Emlékműveket, szobrokat állítanak, dalosversenyeket rendeznek nemcsak az 1929-ben épült Kultúrházban, hanem saját székházukban, nagyobb vendéglőkben (Falucskay, Soponyai) meg szabadtéri színpadokon is. Operett előadások is vannak nyáron színtársulatokkal.

A harmincas években ezrével jönnek nyaralni a "pestiek" élvezni a jó levegőt, a kellemes és olcsó vendéglátást, a mozi és színházi előadásokat, sportversenyeket a hétezer lakosú községbe.

Ezt a derűs, sokszínű, szolid társadalmi életet, Gyömrő harmadik virágkorát töri derékba a második világháború annak minden következményével.

De ez már más történet.

Őseink hitvilága és a gyömrői katolikus egyház régmúltja.

Évezredekkel ezelőtt egyre fejlődő, mind jelentősebbé váló ősmagyarságról és tehetséges vezetőikkel megáldott törzsszövetségben élő nemzetünkről számos írásos arab emlék, iráni feljegyzés, beszámoló, valamint bizánci görög krónika emlékezik meg.

Az ősmagyarságtól nem állott messze a kereszténység, hiszen évszázadok során mindig is érintkeztek bizánciakkal, meg más népekkel (örmények, kabarok) akik nem pogányok voltak. Minden vallással hittet szemben türelemmel viseltettek, papjaikat tisztelték.

Őseink nem természetimádók voltak, hanem mint harcra termett lovas nép – a hadiszerecsében mellénk álló – Hadúr volt tiszteletük tárgya. Azt gondolták, hogy ha a túlvilágra érte fehér lovat küldenek, akkor jön segíteni a győzelem kivívásában.

Hittek a túlvilágban, tisztelték a halottakat és úgy vélték, hogy a halál utáni élet a földihez hasonló (...szolgám leszel a másvilágon...)

Természetesen – mint minden népnek, úgy a magyaroknak is – megvolt az eredetre emlékeztető mondaviláguk (csodaszarvas, Turulmadár, vadászat közben leltek a „helyes” útra, stb.) de el kell oszlatni azt a tévhitet, hogy őseinknek sámánizmus volt a hite.

A táltosok nem sámánok voltak. A sámánnak születni kell (különleges jelek, hat újj, stb.), míg a táltost a fejedelem nevezte ki azoknak a köréből, akik legjobban ismerték a természetet, igen jól tudtak tájékozódni – ami a hadfelvonulásnál nagyon fontos – és részt vettek a fejedelmi tanácsban is.

A sámánok tánccal, különböző szerekkel, füsttel saját magukat bódulatba ejtve vitték végbe a varázslatokat. A táltosok soha sem foglalkoztak ilyenekkel. Egyetlen írásos emlék, vagy lelet nem szól a sámánizmus mellett, annál inkább utalnak a tarsolylemez díszítések az életfára, mely a gonosz alvilágból az élő evilágon keresztül vezet el a felsőbb régiókba, a túlvilágba.

A sámánizmus hangoztatása degradáló őseinkre nézve annál is inkább, mert a régi írások, velünk szemben többnyire elfogult arabnyelvű feljegyzések népünk lovagiasságáról, a görög krónikák pedig a keresztény papok, meg a pápa tiszteletéről tudósítanak (Etelközben akkori fejedelmünk elismeréssel hallgatta meg területünkön áthaladó keresztény püspököt – jegyezték fel Bizáncban. Közismert tény, hogy amint az a vatikáni levéltárban is olvasható – Európát un birodalomhoz csatoló Attila király Olaszországban az eléje jövő I. Nagy Szent Leó pápa kérésének eleget téve nem tört Rómára. A magyarok a rokonainak tartott hun harcmodort és szokásokat követték, tehát nem voltak vérengzők.)

Keletről származó népünk Árpád, Álmos, Kurszán vezetésével, ezerszáz esztendővel ezelőtt költözött mai hazánkba, és telepedett le a Kárpát medencében.

Kiváló fejedelmeink, királyaink szervező-vezető-gondoskodó munkája nyomán országunk naggyá lett. Taksony fejedelem 955-ben megszüntette a nyugati hadjáratokat („kalandozások”) Géza fejedelem alatt meginduló térítések megkezdték az államszervezést. Szent István törvényeivel szabályozott, az általa alapított püspökségek és vármegye-rendszer kiépítésével szilárdá és állandóvá lett államunkat tovább erősítették nagy királyaink. Az így

gyarapodó évszázadok során tatártól-, töröktől és belső viszályoktól meggyötört, de mindig talpra álló népünk ma is itt él.

A Duna-Tisza köze Kecskemét vonaláig előbb a Szent-István által alapított veszprémi, majd 1030 után létrehozott váci püspökséghez tartozott. Ma is a váci egyházmegye a főhatósága, Gyömrőnek.

Bár nincsenek írásos emlékeink arról, hogy első királyaink alatt kialakuló községünknek mikortól kezdve volt temploma, de biztos állíthatjuk, hogy Szent István óta szerte az országban mindig és mindenütt volt valamilyen lelki gondozás. A gyömrői lelkeket kezdetben a régebbi Billéről, illetve Üllőről pasztorálhatták, míg felépült saját temploma.

Egy 1470-ből származó irat "...Gyömrő plébánosa..."-ról tesz említést, a váci gazdasági levéltárban lévő egyik összeírás szerint községünk egyházilag Üllőhöz tartozik.

Szokásban volt már régen, hogy a királytól kapott birtok egyúttal annak a falunak temploma, vagy plébániája támogatásának kötelezettségével járt, melyhez a birtok tartozott. Ez a kegyuraság Gyömrő tekintetében a török-korig állhatott fenn. Ez valószínűsíti, hogy 1400-as években mindenképpen volt itt templom. A törökök alatt nyilván nem épülhetett, de a hódoltság megszűnése után a visszaköltöző református lakosság a régi középkori romos templomot állítja helyre. Ez pedig bizonyíték.

Míg a gyömrői református gyülekezetnek folyamatos és bőséges feljegyzései, iratai vannak az 1700-as évek elejétől, sőt a korábban itt működő lelkészek névsorát is ismerhetjük helyelközzel, addig a katolikus egyház helyi történetét csak későbbi visszaemlékezések nyomán az 1767-től Üllőn vezetett Historia domus alapján készített gyömrői egyháztörténetben olvashatjuk:

"Mivel a közeli községekben a törökök kiűzése után először Úri községben volt plébánia 1696-ban – talán korábban is létezhetett licenciatúra, az 1600-as évek közepétől, - ha akadt néhány katolikus községünkben a török hódoltság alatt és után, közvetlenül az Úri plébánia gondoskodott róluk."

"Üllőn 1702-ben Berkes András kanonok, püspöki helynök csak kevés katolikust talált, kikkel a kántor egy magánházban ájtatoskodott, mert a török pusztítás után letelepedett lakosok reformátusok voltak, a templomot elfoglalták...", és csak 1727-ben került vissza. A leégett templomot Arvai János nagyprepost költségén rendbe hozták. Első plébánosa Perneky Ferenc lett..."

Mielőtt az üllői plébániát ismét létrehozták (1727), Üllő Gyömrővel együtt filiaként az alsónémedi egyházközséghez tartozott, ahol már 1720 óta volt plébánia.

Gróf Altham Frigyes váci megyéspüspök 1727-ben visszaállította az üllői plébániát. Ecser, Maglód, Gyömrő és Monor ennek filiája lett. Üllőre járhattak át a hívek szentmisére.

Bár az üllői feljegyzések Gyömrőről nem írnak, csak később említenek az iskolákkal kapcsolatos kiadásokról, meg misealapítványról, de tudjuk, hogy 1760-as években gyömrői birtokos lett az Ürményi család, melynek József nevű tagja Mária Terézia tanácsosa lévén az oktatás átalakítására, fejlesztésére szolgáló „Ráció edukacionis” kidolgozásában és általános bevezetésében végzett sikeres tevékenységet.

Ürményi Bernát 1777-ben felépítteti a maguk és a szolgálatukban álló katolikus cselédek és jobbágyok számára, Fellner Jakab akkori legjelentősebb építőművész tervei szerinti copf-stílusú, egytornyú, 100 m² belső területű hangulatos római katolikus falusi templomot."

Sokszori renoválás, javítás, gondozás eredményeképpen most is áll ez a szinte ékszerdoboz szépségű "Kistemplom" mely napjainkban gondos, mindenre kiterjedő külső megújítás alatt áll, sokak kiemelkedő áldozatkészségével.

Harangját 1778-ban szentelték fel. A következő századokban újabb harangokat kapott. 1917-ben a legrégebbit vitték el beönteni, majd még egyet. 1923-ban ismét két harangja lett.

Almássy Pál gróf 1804-ben alapítványt tett szentmisék mondására.

Az 1700-as évek végén már volt iskola Gyömrőn. Nyomok vannak arra, hogy Ürményi Bernát 1766-ban iskolát állíthatott fel és tanítót alkalmazott. Lehetséges, mert a reformátusoknak volt iskolájuk, és mert az üllői feljegyzések szerint 1803-ban új tanítólakás épül, s a kerítésre is költenek.

A katolikusok száma akkor száz körüli lehetett.

Üllői plébánosok neveit - akik időnként Gyömrőre is átjártak a híveket ellátni - 1727-től ismerjük. Köztük Hegedűs Ignácét is. Ő 1848-ban elmenekül Jellasics elől, aki a tápiószecsői és a kókai plébánosokat agyonlövötte. Hegedűs tábort szolgálatot lát el, majd 1849-ben visszatér és 1881-ig plébános.

Gyömrő lakosságának összetétele 1848-ban a feljegyzések szerint: 870 református, 290 katolikus, 78 evangélikus és 80 zsidó. 1900-ra az összlakosság 1982 lett. A katolikusok száma már megközelítette az 500-at, majd 1910-ben a kétszeresénél is több, 4065 lakosból kb. 2000 volt a katolikusok száma.

A fővárosból kiköltözők és oda munkába bejárók általában nagycsaládosok voltak. Sok volt a gyerek, s ezért 1908-ban - a falusi kántortanító működése mellett - új tanítóállást szerveztek és béreltek helyet az iskolának.

Az egyház 1911-ben nyitotta meg a mai Táncsics Mihály út végén a „telepi” temetőt, melybe 1901-31 között üllői plébános, egyben Gyömrő lelkésze - Kubinyi Endre és Gyömrő főjegyzője Id. Simon Mihály 1912-ben egy temetői fakeresztet állíttatott bronz korpuszal. (Ennek helyére 1938-ban a Csákány család kőkeresztet építtetett, de a korpusz a régi.)

A római katolikus egyház 1912-ben építette fel a Mária telepi kéttantermes iskolát, s hozzá egy kántor és egy tanító lakást és a faluban új iskolát. A régi harangozó-lakás lett.

Az építkezéshez - az erre a célra létesített - váci kegyesalapítványtól 35 ezer korona kölcsönt vettek fel tíz éves törlesztésre. Ez komoly terhet jelentett.

Gyömrőnek volt ugyan temploma, de papja nem. Üllőről járt át az ottani plébános, vagy káplánja temetni, keresztelni és kettős ünnepeken, vagy kivételes alkalmakkor szentmisét mondani, szertartásokat végezni. Ilyenkor annyian voltak, hogy nem fértek be a kis

templomba. Az év folyamán rendszerint a kántortanító tartott litániákat szombaton és vasárnap délután.

A faluban lakók ezt megszokták, de a parcellázások után betelepülők - eredeti környezetükből kiszakadva - leszoktak a templombajárásról, különösen a nagy távolság miatt.

Parcellázáskor egy piacteret jelöltek ki a Mária telep szélén, hogy ott esetleg egy templom is épülhet. Igaz, hogy a telepek központjától ez távol esett, de mint egyetlen lehetőség itt készült el 1913-ban a majdani plébánia részére egy nagyobb ház. Az építés 12 ezer koronába került. Ehhez gróf Teleki Tiborné - a legnagyobb gyömrői földbirtokos felesége nyolcezer, a vallás alap 3 ezer koronával járult hozzá. A gyűjtésből ezer korona jött össze. Így nem nőtt tovább az egyház terhe.

A katolikus iskolák ügyeit nem a távoli plébános intézte, hanem a püspök által kinevezett iskolaszék. Ők foglalkoztak a hívek egyházra tartozó dolgaival, s tartották a kapcsolatot mind a község vezetőivel, mind pedig az üllői plébánossal. Értesítették, ha temetésre, keresztelésre volt szükség, vagy esketésre, házasságkötésre került sor. Mindez nehezen, döcögősen ment. Jobb megoldást kellett keresni mindkét község részéről.

Gyömrő lakossága 1910-ben 4065 fő volt, s egyre tovább növekedett, 1914-re 4200 fölé emelkedett, hiszen gomba módra szaporodtak a kis házak, s születtek a gyerekek. A nagyarányú fejlődést látva, s tudva azt, hogy Üllőről pasztorálni ennyi lakost nem lehet - az iskolaszék kezdeményezte, hogy legyen önálló Gyömrő.

Ez meghallgatásra talált, és a váci püspök kimondotta Gyömrő különválását Üllőtől. Az önálló lelkészség vezetőjéül Bartoss Gézát nevezte ki adminisztrátornak.

Ezzel, lezárult- a régmúlt.

A templomépítés előzményei.

„A templom szent épület, amely a hit nyilvános gyakorlására szolgál, ahol Isten népe, a hívek a szentmise közösségében - az eucharisztia misztériumának ünneplésére – egybegyűlnek.” - mondja Harsányi István neves templomtervező.

Miután az eucharisztikus áldozatban a megváltás műve jelenik meg közöttünk, valamennyi hívót hozzá kell segíteni ahhoz, hogy a liturgikus cselekményekben tudatos, tevékenyen vegyen részt.

Természetes, hogy a hívek szolgálatára akkor felel meg leginkább, ha azok számára jól megközelíthető, elegendő nagy, külseje már jelzi, hogy ez "Isten Háza" belseje áhítatot gerjeszt és belső berendezése mind a liturgikus cselekmények - elsősorban a szentmise bemutatására - megfelelően kiemelt tér, a hívek elhelyezésére pedig alkalmas.

Gyömrőn mindez már az Árpád házi, majd azt követő királyaink idején megvolt az ófalu közepén. A török idők alatt reformátussá vált hívek használatába ment át, majd lerombolták. A török idők végén felégették a visszavonulók, és kiűzése után 1750-ig katolikus aligha élhetett itt, így a református lakosság állította helyre, bővítette, átépítette, megújította, és használja ma is.

Az 1700-as évek második felében már lehettek ismét katolikusok, s volt egy - két katolikus földbirtokos is. Ezek egyike Ürményi Bernát 1777-ben felépíttette Fellner Jakab építészeti tervei és Ignáz Diefenhofer belső tervei szerint azt a copf-stílusú Nepomuki Szent János tiszteletére szentelt templomot a maga és a falusi hívek részére saját pénzéből, mely sok javítás, felújítás, gondozásnak köszönhetően ma is áll a falu közepén, mint egy „ékszerdoboz” (Jelenleg nagyszabású felújítás alatt áll sokak áldozatos támogatásával, az erre a célra létrehozott lelkes vezetőségű alapítvány szervezésében.)

Minden tekintetben alkalmas volt ez a műemlék "Kistemplom" a hívek ellátására, míg csak a falu lakosságáról volt szó. Ám a parcellázások folytán 1904-től nagy ütemben nőtt a lakosság száma a falutól több kilométer távolságban levő telepeken így már egyrészt a csekély - alig 150-200 fő - befogadására volt ez alkalmas, másrészt igen messzi esett az 1910-re négyezer főlé emelkedett lakosságtól. Megközelíteni csak kövezetlen utakon lehetett.

Gyömrő 1727-től Üllő filiája volt, saját papja nem lévén Üllőről járt át az ottani plébános, vagy káplánja temetni – esetleg keresztelni, esketni - illetve kettős ünnepeken szentmisét mondani. Így csak kevésbé volt biztosítva a lelki ellátás személyi feltétele is, tekintve, hogy Üllőn is volt vagy 5000 katolikus.

Mindenképpen megérett a helyzet, hogy Gyömrőnek önállósága és saját papja legyen. Az itt működő katolikus elemi iskolák ügyeit helyben a püspök által kinevezett iskolaszék tagjai intézték, és ők foglalkoztak a hívek gondjaival is - közvetítve azokat az üllői plébános felé.

Látva a súlyos helyzetet, az iskolaszék kezdeményezte a váci püspöknél Gyömrőn saját plébánia létrehozását. Erre már korábban előkészületeket is tettek, mert 1913-ban felépítettek egy plébániának is alkalmas nagyobb házat a templomépítésre egyáltalán szóba jöhető Piactéren.

Az előterjesztés meghallgatásra került és a váci megyéspüspök 1914 júliusától megalapította a gyömrői önálló lelkeszséget, s kinevezte Bartoss Gézát első adminisztrátorává.

Gyömrő egyházilag különválik Üllőtől, önálló lesz.

Gyömrőn 1914 júliusától önálló lelkeszség vezetését Bartoss Géza adminisztrátor július 15-én vette át. Ugyanakkor megalakította az egyháztanácsot, melynek egyházi elnöke Ő, világi elnöke Horváth János tekintélyes közéleti helyi lakos lett, aki az iskolaszék elnöke is volt.

Már ekkor felmerült a templomépítés gondolata.

A lelkeszség bázisa az ófalusi templom volt a plébános pedig a telep keleti szélé közelében - a mai Simon Mihály téren 1913-ban épített plébánián lakott, a hívek többségét kitevő telepekhez közelebb.

A parcellázások nyomán megindult nagyarányú építkezések során létesített vasútállomáshoz közeli Mária-telep 1905-8 között, az Erzsébet-telep 1907-10 között, végül a Klotild telep 1910 körül népesült be. Elsősorban a Pestre munkába bejárók vásároltak itt telkeket s építkeztek, mert könnyebbnek vélték a megélhetést, ha a család a telken a ház körül is tud valamit termelni, a nagycsaládosok gyerekei is sokkal szabadabban és biztonságosabban játszhatnak, járhatnak eleinte a messzi falusi, majd 1911-től a Mária telepi római katolikus elemi iskolákba. (Református iskola a faluban működött, állami iskola nem volt.)

A beköltözőkkel 1916 körül már 4500 fölé emelkedett a lakosság száma, melyből több mint a fele a telepen lakott, döntő többségük katolikus volt. Vallásos részük vasárnaponként bejárt a faluba a hitének megfelelő templomba istentiszteletre, azonban a templomlátogatás egyre kisebb lett. Nemcsak a felnőttek, de a gyerekek sem igen, jártak templomba, pedig a hitoktatást is ellátó plébános feladatát lelkiismeretesen teljesítette.

Azért, hogy a hívek zöméhez közelebb is legyen a vasárnapi szentmisén való kötelező részvétel lehetősége, Bartoss Géza 1915-ben a Mária telepi iskolában ideiglenes kápolnát nyitott. Az egyik osztály végében fatáblákkal elrekesztett részen állították fel a karmelhegyi Szűz Mária tiszteletére megáldott oltárt.

Mindennek ellenére nem sokkal emelkedett a templomlátogatók száma, mert ez a kápolna is messzi esett különösen a Klotild telepiekhez, meg kisebb is volt, mint a falusi templom.

Ismét előtérbe került a templomépítés kezdeményezése, azonban Gyömrőn már évszázadok óta nem volt kegyúr, aki köteles lett volna gondoskodni templomépítésről, az egyházközségnek nem volt földje, vagyona, aminek haszna eltarhatta volna a plébániát, vagy amelynek eladásából lehetett volna hozzáfogni az építkezéshez. Így tehát csak adományokra lehetett támaszkodni, de a háború miatt - de egyébként is - szegény lakosságra aligha lehetett számítani.

Baj volt az is, hogy Budapestről meg távolabbi vidékekről ideköltözők legnagyobb része - kiszakadva eredeti környezetéből, ha katolikus volt is, leszokott a templomba járásról, nem is igényelt templomot. Messzi volt a falusi templom, meg kicsi éppúgy, mint az iskolakápolna, így alig volt hitélet.

A község felajánlott 1916-ban a piactéren egy 600 négyszögöles telket. Ide nagy templomot építeni nem lehetett volna, egyébként a telep szélén feküdt, tehát célszerűtlen, alkalmatlan volt meg a vasárnapi piac a maga zsivajával, szemetével méltatlan környezet lett volna, (a vélemények megoszlottak erről.)

Mégis 1918-ban megalakult a „Jézus Szíve Templomépítő Egyesület” 10-15 taggal. Szerény tagdíjakból és adományokból kevés pénz jött össze, a további tagtoborzás sem vezetett eredményre.

Háború után 1919-ben a proletárdiktatúra idején elvették az egyház iskoláit, vagyonát, megtiltották az iskolakápolna működését, a liturgiát kiszorították a nyilvánosságból. A papokat és a híveket üldözték. Az érték és kegytárgyakat az elrejtés mentette meg.

A falusi templomban sem volt akadálytalan a hitélet, mert a templomon kívüli körmeneteket nem engedélyezték. Még a harangszót is tiltották.

Az iskolakápolna helyett a telepen egy ideig a plébánia ebédlőjében voltak a misék, az asztal volt az oltár rajta az oltárkép a kápolnából. Csak kevesen mertek részt venni az istentiszteleteken. Majdnem háromnegyed évig tartott ez a helyzet.

Csak 1920 elején lehetett visszaköltözni, mert az iskolakápolna berendezése elpusztult. A helyreállítás során a másik tanterem végében a megtoldott részen helyezték el a megújított faoltárt, melyre már nem az eddigi oltárkép, hanem a Skapulárés Szűz Mária szobra került, melyet fából faragott egy ismeretlen művész. Napközben szétnyitható fatáblák takarták el az oltárt.

Ez a kápolna a tanteremmel együtt már nagyobb volt, mint az előző. Kezdetben itt is csak vasárnaponként volt szentmise, de az októberi rózsafüzér ájtatosság és a májusi litánia, valamint vasárnap délutáni litánia egész évben mindig meg lett tartva. A toldalék oldalában volt az ideiglenes sekrestye is. A kápolnában néhány szék volt az iskolapadokon kívül.

A háború után megszállt területekről nagyon sok család költözött a Trianonban megcsonkított hazánkba - elsősorban tanítók, tanárok, értelmiségi, de mások is, akik nem tették le a hűség esküt, s így nem kaphattak közszolgálati állást -, itt remélve jobb lehetőségeket, megértést. Így Gyömrőre is telepedett sok család, főként Erdélyből, de máshonnan is. Ezek egy részének megsegítésére, meg a továbbtanulni akaró ifjúság vasúti utazástól való megkímélése miatt az egyházközség 1920-ban megalapította a katolikus polgári iskolát a fiúk és lányok részére.

Az első, majd 1921-től a második - akkor vegyes - osztályt a Mária telepi elemi iskolában indították. Tanári kara többségében délvidéki menekült volt. A tanítás az elemi iskolával felváltva folyt délelőtt illetve délután.

Az egyházközség 1920-ban kért és kapott engedélyt országos gyűjtésre, kevés adomány érkezett.

A polgári iskola leánytanulói köréből Mária-kongregációt szerveztek 1922-ben Vida Rozália prefekta vezetésével. (Nekik igen nagy szerep jutott a későbbi templomépítés során.) 1922-ben az eddig gyűjtött adományokból harangokat vettek, nehogy az infláció miatt elveszék az értéke. Két harangot kapott a falusi templom az 1917-ben leszereltek helyett (köztük volt az 1777-ből származó legrégebbi is) egyet az iskolakápolna. A 240 kg-os nagyharangot Horváth János egyháztanácsos ajándékozta.

Az 1912-ben épített falusi iskola és a Mária-telepi iskola és tanítólakások létesítésére akkor a kegyesalaptól felvett 35 ezer korona adósságot nem tudta törleszteni a fiatal egyházközség, s az adósság 1921-re 70 ezer koronára nőtt. A fizetéseképtelen egyházközség a csőd szélén állt. Ekkor sietett segítségére özv. Vezér Gézáné, aki Erzsébet telepi házáat 118 ezer koronáért eladta, s ezt a plébániának ajándékozta. Ebből lehetett rendezni az adósságot, és az adakozó részére a Mária-telepi iskola udvarán egy kis házat építeni, ahol francia és német nyelvtanításból élt Vezér néni 1941-ben bekövetkezett haláláig. (Segítőkéz volt a templomépítés idején is.)

A lakosság növekedése, és a szükséges nagyobb tekintély szerzése miatt 1921-ben a lelkészséget plébánia rangjára emelte a váci püspök.

1922-ben volt az első bérmlás Gyömrőn a telepi kápolnában.

1923-tól a fiúpolgári iskola részére magánháza bérletet helyet. Így sikerült megszüntetni a vegyes tanítást. (Később megvásárolt háza tovább bővült ez az iskola is.)

Gyömrő első lelkésze Bartoss Géza a külső-belső küzdelmeken úrrá lenni nem tudott - 10 éves itteni lelképásztorkodás után – a templomépítés sikertelensége, és egyéb téren kifejtett eredménytelen munkába belefáradt plébános 1924 tavaszán lemondott, nyugdíjazták.

Utóda az 1924 júliusában ide kinevezett Sári József plébános más módon igyekezett az egyház és a plébánia ügyeit kezelni, illetve közelebb kerülni a hívekhez. Részt vett szórakozásaikban, átvette szokásaikat, de ez is eredménytelen maradt, sőt a rendetlen anyakönyvezés (ami évekkel később komoly problémákat okozott.) Káoszos szervezést, teljes anyagi csődöt és hallatlan adósságokat hátrahagyva 1926-ban távozott.

Közben 1925-ben ismét kért az egyházközség országos gyűjtésre engedélyt, de ez sem hozott sikert, ami bejött az infláció elvitte.

1925-26-ban több gyömrői lakostól (Hurta, Klinkay, és mások) kapott, vagy örökölt házat, házrész a plébánia a templomépítés elősegítésére, de ezeket nem lehetett értékesíteni. Így megmaradt, többször gondot okozva, de értékét megtartva. Ezért vették meg a Deák Ferenc utcai házat is.

A váci püspök Hanauer Antal István 1926 közepén ide kinevezte a 33 éves Prause Józsefet, aki missziós lelkületével, kedves modorával, igen jó gazdasági érzéssel megáldva vette át a plébániát.

Érdemes idézni erről az időről szóló véleményét:

"Eredetileg misszióba szerettem volna menni, hittérítő munkát végezni az afrikai pogányok között de hittanár lettem 1923-ban a gödöllői premontrei gimnáziumban előző 6 évi káplánkodás után.

Amikor 1926. július 26-án átvettem a plébániát és a rákövetkező vasárnap megtartottam itteni első szentmisémet, megdöbbsentem. Ez a beiktatási (installációs) mise mindenütt sokakat vonzott, s már csak kíváncsiságból is el szoktak menni. Itt alig 30-35 lélek volt jelen egy négyezernél több lelket számláló plébánián. Valósággal missziós terület!

Nem kíváncsoztam már sehova, hanem itt akartam a hitetleneket és a templomjárástól elszokott "katolikusokat" templomjáró hívekké tenni."

Legelőször az infláció és az adományok hiánya miatti szokatlan nagy adósságokat kellett rendezni (Deák Ferenc utcai iskola vételára, tanárok, tanítók fizetésének elmaradása, az egyházra hagyott Hurta féle ház állandó javíttatása stb.)

Jó érzéssel elfogadta a mendei határban felosztásra kerülő Coburg uradalom földje egy részének felajánlását, és olcsó áron megvett 20 holdat hosszú és kedvezményes hitelre, a plébánia javadalmazása céljára. 1927-ben bankkölcsönből, melyet 1931-ben fizettek vissza.

Az egyházközség, - miután a Piac tér alkalmatlan volt a templomépítés céljára, - telkeket vásárolt az akkori Irányi- Tompa és Frangepán utcák által határolt területen, 1927-28-ban. Ezen a területen épült fel 1929-ben a Kultúrház, melyhez néhány helyiséget toldottak 1934-35-ben.

Az iskolakápolna részére harmóniumot vettek 1926 novemberében.

A villamos világítást 1927-ben vezették be és a kápolnába egy ventilátort tettek. A néhány szék és lóca helyett később nyolc padot állítottak be.

A falusi templom siralmas volt. A tető fazsindelye, mint a szita, padlózata hiányos téglázatú volt. Orgona sem volt, csak gróf Teleki Béláné adott kölcsön egy harmóniumot. Ide is bevezették a villamos világítást 1927-ben. Mozaikcement lapokkal cserélték ki a padlózatot.

Új orgonát 1928 októberében helyezték el. A templomtetőt 1933-ban hozták rendbe, a templomdombot pedig 1934-ben körülkerítették.

Hitélet megújítására és felfejlesztésére a következők történtek 1926-tól:

Rózsafüzér Társulat - mely eddig is megvolt - újabb tagtoborzásra kapott megbízást, 1926-ban.

A fiatal lányok összefogására újjáalakult a Leányifjúsági Mária Kongregáció 1927-ben. Ájtatosságait, összejöveteleit kéthetenként tartották rendszeresen. (Ismeretlen adakozó zászlót adományozott 1930-ban a kongregációnak.)

Megalakult 1928-ban a Szent Ferenc harmadrendje főleg Amerikából hazatértek buzgólkodásából. Eleinte a Budai Ferencesek küldtek pátereket irányításukra. Később Hermann István polgári iskolai igazgató vezette, majd erre a hitoktatók kaptak megbízást. Elköltözések, elhalálozások miatt működésük ellanyhult, míg 1930-ban P. Zadravetz István tábori püspök beszéde, majd a zászlajuk megáldása után megélénkült a tevékenységük feloszlásukig.

A férfiak tömörítésére 1929-ben megalakult a Katolikus Kör. Otthont a Kultúrház adott, majd pedig helyiséget béreltek számukra, míg a kápolna működött a Kultúrházban. Kb. 100 - 150 taggal és a közszellem irányításában volt fontos szerepük. Később 1940-ben díszzászlót kaptak, melyet a Szent József oltárnál helyeztek el.

A fiúifjúságot már 1928-ban kezdték megszervezni. Egy részük 1929-ben, mint a katolikus kör ifjúsági tagozata, más részük a félhivatalos cserkészmozgalomban működött.

A cserkészcsapatot 1931-ben ismerték el 840 sz. Szent Alajos cserkészcsapat néven. Otthonuk szintén a Kultúrházban volt, hogy közelebb kerüljenek az egyházhoz. Minden megmozduláson részt vettek, körmeneten felvonultak zárt sorokban, egyenruhájukban. Belőlük felnőttkorban "Öregcserkészek" lettek. Állandó megújulással kb. 80 - 100 volt a létszámuk. A csapatnak volt zenekara is.

A kisiskolások részére 1932-ben Szívárdát szerveztek. Vezetőjük Klári néni tanár volt. A kiscserkészek nevelésére a legkisebbeknek Farkaskölyök mozgalmat indítottak. Vezetőjük (az „Akela”) Sándor Frigyes káplán volt. 1933-ban alakultak.

Mindegyik közösség az aktív hitélet mellett előadásokat is szervezett a Kultúrházban a templomépítés javára. Az ifjak minden évben kirándulásokat szerveztek, cserkészek táborozáson vettek részt. Az iskolák nevelő testülete, a cserkészek és a kongregáció volt mindig elővehető, ha műsorról, előadásról, szereplésről, szórakoztatásról volt szó.

A jó szervezőképességű plébános már az első-második évben látta, hogy a hitélet felpozíciójára először egy kultúrházat kell felépíteni, majd az magával hozza a hitélet élénkítését, s a bevételek segítik a templom felépítését. Másik elve az volt, hogy lehetőleg az egész „kulturcentrum” egy tömbben épüljön fel.

Az építkezések előkészítéséről, majd lebonyolításáról más fejezetek szólnak részletesen.

Idősoros vázlatos összeállítás a
TEMPLOMÉPÍTÉS
előkészítéséről és lefolytatásáról.

- 1914 április 2-án Horváth József c. prépost, ceglédi plébános, püspöki megbízott jelenlétében Kubinyi Endre üllői plébános filia - vezető elnökletével Horváth János az iskolaszék világi elnöke vezetésével nagyjelentőségű iskolaszéki gyűlést tartottak, melyen Balogh István kántortanító által vezetett, Rubes József gondnok és Sárítz Antala által is aláírt, jegyzőkönyv szerint meghallgatták a világi elnök előterjesztését.
- Ez után kimondták, hogy - ismerve Gyömrő hallatlan fejlődését és az üllői plébánia több mint ötezres katolikusa lelki ellátása miatt a gyömrői hívek hitéletének helyzetét, - különválni kívánnak Üllőtől és kérik az illetékes váci püspököt, hogy önállóságot adjon Gyömrőnek, s ide megfelelő lelkész jelöljön ki.
- Július 2-án az anyaegyházzá alakulás jóváhagyása megérkezett s egyidejűleg kinevezte a püspök atya Bartoss Gézát a Jézus Szíve oltalmába ajánlott lelkészség élére.
- Augusztusban megalakult az egyháztanács Horváth János világi elnökkel, az öttagú iskolaszék szervezetének megtartásával.
- Már akkor felmerült a falu és a katolikusok túlnyomó többségét jelentő telep közötti nagy távolság miatt a templomépítés gondolata.
- 1915-ben tájékoztak a lehetőségek felől. Kegyúr nincs, akinek kötelessége lenne gondoskodni a templomépítésről, az emberek szegények az adakozásra - különösen a háború miatt. Az egyházmegye sok hasonló település gondok miatt kiemelt támogatást adni nem tud.
- Elhatározták egy ideiglenes kápolna felállítását egyházi engedéllyel - a Mária-telepi elemi rk iskolában. Az egyik tanterem végében oltárt állítottak fel Kármelhegyi Szűz Mária tiszteletére lett megáldva. Hét közben deszkafallal volt eltakarva. Kezdték idejárni az idősebb hívek.
- 1916-ban a község felajánlotta a Piac téren 600 négyszögöles telkét templomépítés céljára. Az egyházi hatóság elfogadta, de a megyei hatóság nem hagyta jóvá.
- 1917-ben minden marad a régiben, csak a vallásukat gyakorlók száma csökken. A hitélet felvirágoztatására van szükség, ehhez pedig templom kell.
- 1918-ban megalakul a "Jézus Szíve Templomépítő Egyesület", melynek alapszabályát a püspök még abban az évben jóváhagyja.
- Alig 16 - 20 taggal alakult egyesület szerény tagdíjakból és csekély adományokból kevés pénzt tudott összehozni, mely még 10 ezer téglavásárlására sem volt elegendő.
- 1919-ben, a proletárdiktatúra idején az egyháztól elkoboztak minden ingatlant, iskolát. A kápolna működését is betiltották. A nyilvános istentiszteleteket nem engedélyezték, így a plébánia ebédlőjében tartottak misét néhány bátor megjelenőnek, mert nemcsak a papokat, hanem a vallásos híveket is üldözték.
- Az iskolakápolna tönkremegy. A kegytárgyakat csak elrejtéssel tudták megmenteni a dúlástól. Az eddig összegyűlt pénz értéktelenné válik. („Fehér pénz”)
- 1920 első felében új iskolakápolna létesül a másik tanterem végében szétnyitható táblák mögött. Sekrestyéül a folyosó végén kiképzett szobácska szolgál. Az eddigi - Velasics György üllői tanító által festett oltárkép helyett a Szűzanyát ábrázoló szobrot helyezték el az új oltáron.
- A kántortanítót is megméltelyezték a diktatúra eszméi így ellene fegyelmi indult, mire Ő eltávozott. Az egyenetlenség miatt az iskolaszéket feloszlatta a püspök és gondnokságot nevez ki, mely másfél évig működött.
- Az egyházközség országos gyűjtésre kér és kap engedélyt. Csekély eredménnyel jár.
- 1921-ben a lelkészséget plébánia rangjára emeli a püspök, ezzel nagyobb tekintélyt kívánt adni az egyházközségnek.

A község ismét felajánlja a templomépítés elősegítésére a Piac téri telket. Most mind az Egyházi, mind a világi hatóság jóváhagyja, de a birtokbavétel és átírás adózási és egyéb gondok miatt nem történik meg.

Az anyagilag bajba jutott és fizetéseképtelen egyházközség segítségére siet özvegy Vezér Gézáné. Eladja Erzsébet telepi házát, és az egyháznak adja. Ebből lehetett rendezni az 1921-re fizetéseképtelenné vált egyházközség iskolaépítésre 1912-ben felvett 35 ezer korona eddigre 70 ezer koronára nőtt adósságát. A maradékból egy kis ház épül az iskola udvarán, ahol Vezér néni 1941-ben bekövetkezett haláláig francia és német nyelvvoktatásból él.

1922-ben a telek még függőben, mert nincs egyetértés, hol legyen a templom. A vita az körül is forog, hogy pénz kell-e inkább vagy telek. Végül három harangot vesznek. Kettőt a falusi templom háborúban elvittek helyébe, egyet az iskola kápolna részére. Egy negyediket a 240 kg-os nagyharangot Horváth János adományozza, hogy az a majdani templom részére is megfeleljen.

Az iskola udvarán vas haranglábra helyezik ezeket.

A gondnokság megszűnik, új iskolaszéket választanak 5 taggal.

1923-ban a hitélet erősítésére megalakul a leányifjúsági Mária kongregáció. Növekszik a rózsafüzér társulat létszáma. (Talán hatan vannak)

A fiúpolgárinak bérelnék helyet, s ezzel elindulhat a 3. és 4. osztály.

Gazdasági téren harc az infláció ellen.

1924-ben belefáradva az örökös küzdelembe - 10 évi. itteni szolgálat után - Bartoss Géza plébános lemond, helyére Sári József került plébánosnak.

Az emberek új megközelítésével kísérletezik.

Hurta Béla egy házat ad az egyháznak templomépítés elősegítésére. (Eladni csak az özvegye halála után, 1942-ben lehetett. Egyébként ez volt a legnagyobb adomány a templomra mindvégig.)

Saller özvegyétől is kapnak egy ingatlanrészt, melyet 1932-ben lehetett értékesíteni.

1925-ben özvegy Klinkai Elekné egy-kilenced házrészét hagyott a templomépítéshez. A teher nagy volt rajta, úgy, hogy az értékesítés után a templomra 200 Pengő jutott 1932-ben. Új országos gyűjtésre kérnek és kapnak engedélyt. Csekély összeg folyik be. Az is elvész a hallatlan inflációban.

Az emberek bizalma megszűnik a sikertelenség láttára.

A Deák Ferenc utcai házat megveszik Bartoss Gézától.

1926-ban Sári József káoszt és sok adósságot hátrahagyva- elmegy. Helyébe Prause József gödöllői hittanár kap ide kinevezést.

Új korszak indul meg a 33 éves, missziós lelkületű, kitűnő gazdasági érzékű plébános működésével. Rendezi az adósságokat. Államsegélyt kér és kap.

Elkezd a templomépítés lelki előkészítését.

Az iskolakápolna részére olyan harmóniumot vásárol, mely majd a felépítendő templomban is megfelelő legyen. (8,5 millió koronáért)

1927-ben elfogadja az Országos Földbirtokrendező Bizottságtól a mendei határban lévő Coburg uradalomból felajánlott majd' 20 holdas földet, s megveszi 6559 Pengőért, hogy haszna a plébánia fenntartását, eladása pedig majd a templomépítést segítse. Erre felvett hitel (kölcsön) két év alatt visszafizetésre került.

Új elgondolást terjeszt elő és fogadtat el a további viták megelőzésére:

- templom a telep közepén létesüljön
- iskolákat ott kell majd elhelyezni
- a plébánia is ott legyen
- telkek vásárlását kell megindítani.

- Mindehhez előbb a hitéletet kell felfejleszteni, ahhoz pedig hitbuzgalmi és más egyesületeket kell létrehozni. Új feladatot kap a rózsafüzér társulat.
- Az emberek megnyeréséhez előbb Kultúrházat kívánt építeni.
- Kiszemelte a telep közepén még felosztatlan, de már magántulajdonban lévő egymás melletti 10 telket, s levelezéssel az Amerikában élő tulajdonosokkal egyezkedik.
- Elhárítja az OFB akadémikoskodását, megveszi a telkeket ez évben és kifizeti két év alatt.
- Olyan padokat készíttet az iskolakápolnába, hogy az a majdani templomba is jó legyen.
- Lemond a község által korábban felajánlott 600 négyszögöles telekről 4000 Pengő ellenében, és ígéretet kap, hogy a község az építkezés elindulásakor nagyobb összeget ad segélyként.
- 1928-ban a vásárolt telkeket átveszi.
- Kezdi meglátogatni a pestkörnyéki egyházi építkezéseket tapasztalatszerzés, okulás, módszer megismerése céljából.
- Kultúrház építéséhez hitelek lehetőségét keresi, előzetesen tárgyal ezekről.
- 1929 januárjában felállítja a Templomépítő Bizottságot. Megnyeri világi elnökéül Meskó Rudolf főszolgabíró. Tagok Simon Mihály főjegyző Schusza Gyula állatorvos Horváth János és Heintzl Károly. Később a lemondott Meskó Rudolf helyett Klacsó Gézát, Dobay Ferencet, tagnak, Hornicsek Jánost és Loydl Jánost póttagnak választják.
- Egyelőre nem kell működniük, mert a kultúrházépítő bizottság három taggal intézi a soron következő építést. Tagjai: Prause József plébános, Bodnár Anna gondnok, Konrád Gyula. (Eredetileg 5-en voltak, de kettő lemondott.)
- Pályázatot hirdetnek a Kultúrház építésére. Három ajánlat érkezett. Az ajánlattevők közül Juhász Pálé a legkedvezőbb. Megbízta a kivitelezéssel, azonban fedezet hiányában a püspök nem engedélyezi a megkezdést. Személyes eljárással és felelősségvállalással - a világi hatóságok gáncsoskodása ellenére - megkezdik a munkát június 1.-én, melyhez az építési engedély csak júliusban érkezik.
- Szeptember végére kész az épület. Berendezik, és október 13.-án Páter Uzdóczi Zadravetz István ny. tábori püspök megáldja. Aznap délután az első előadáson illusztris vendégek szerepelnek.
- Ettől kezdve úgyszólván minden szombaton és vasárnap van előadás az egyházközség rendezésében, vagy más egyesületeknek, alkalmi színtársulatoknak kiadva.
- A belépőjegyek és a bérleti díjak az egyházközségé. Ebből fizetik vissza a felvett bank, illetve magán kölcsönöket, a felesleg pedig a templomépítést szolgálja.
- Tervezik, hogy 100-120 ezer Pengő kölcsönt vesznek fel 25-30 éves lejáratra.
- Közben keresnek megfelelő, jó nevű és ismert építésszt a templomtervek elkészítésére.
- Megbízást kap Lechner Lóránt egyetemi adjunktus.
- Késedelmesen készül el a terv, így az előkészített hitelt már a világválság miatt nem lehet megkapni.
- 1930-ban aktivizálja a templomépítő bizottságot, s megkezdődik egy újabb elgondolás kidolgozása, melynek alapja a hívek körében újra megindítandó gyűjtés.
- A megvett telkeket körbekerítik és hasznosítják. Ennek haszna a templomépítés alapjába kerül.
- Az egyesületi és hitbuzgalmi szervezeteket felkarolja, újabb munkára serkenti.
- A Szent Ferenc harmadrend, a leányifjúsági Mária kongregáció zászlókat szentel.
- 1931-ben főleg az ófalusi kistemplom 1928-ban megindított felújításával foglalkoznak.
- Az eddig 1928 óta szerveződő cserkészlet elismerést kap 840 sz. Szent Alajos Cserkészcsapat elnevezéssel.
- 1932-ben folytatódik a környéki egyházi építkezések látogatása és kikristályosodik, hogy a legolcsóbb a házilagos kivitelezés.

A lelki élet elmélyítése, az egyesületek létszámának növelése sikeres.
Az 1928-ban létrehozott katolikus kör a közhangulatot sikeresen fordítja a templomépítés felé.

1933-ban az anyagiak gyűjtése, az előkészítő szervezés, a hatósági engedélyeztetési eljárások megismerése van soron.

Az ófalusi kistemplom tatarozása befejezéshez közeledik. A templomdombot rendezik és körülkerítik.

A templomtelken 60 db hársfa csemetét telepítenek. Ezekből húsz elpusztul az építkezések során, de pótolják később 1939-ben.

A szellemi előkészítés sikeres.

1934 elejére megérett a helyzet a templomépítés, kezdésére. Az ismét aktívvá vált Templomépítő Egyesület meghirdette a tagtoborzást.

Alapító tag lehetett - a már eddig is évekkal ezelőttiekén kívül - az, aki legalább 200 Pengő hozzájárulásra vállalkozik, rendes tagnak legalább három évre kell évi 6 Pengő befizetését vállalni. Ezen kívül téglajegyeket is kibocsátottak a vidékiek, a nyaralók és a legszegényebbek részére adakozási lehetőségként. (A tagdíj havi 5 illetve 1 Pengős havi részletekben is fizethető volt.) Mint nem egyesületi tag bárki bármilyen akár csak Filléres hozzájárulását is köszönettel elfogadják. Természetbeni hozzájárulás is lehetséges. Ha másként nem, kétkezi munkával lehetett részt venni a templomépítés sokféle munkájában.

Ősszel építési szakembereket kértek fel előzetes anyagszükséglet megállapításra, hogy számolni lehessen az anyagköltségekkel.

Az előző években elkezdődött a hitélet feléléde. Ez a folyamatossá vált növekedés miatt a templomba járók már nem fértek be sem a falusi kistemplomba, se az iskolakápolnába, sürgősen nagyobb hely kellett.

A plébános előterjesztésére a képviselőtestület elfogadta, hogy a kápolnát telepítsék be a Kultúrház nagytermébe, s az előadások legyenek - a kibővített, átalakított – eddigi kápolnában.

Egyházi engedélykérés (aug.) és ajánlatbekérés elbírálása után még augusztusban átalakították a Kultúrházat. Az átköltözés az utolsó napokban megtörtént. A kultúrházi kápolnát Hanauer A István váci püspök szeptember 11-én áldotta meg. Az átalakításra Juhász Pál kapott megbízást. Az épület megtoldását és az eddigi kápolna kultúrteremmé átalakítását is ő végezte el (közfal kivétel, vetítőgépház toldás stb.).

Az előzetes anyagbecslés szerint az alapokhoz szükséges kövek beszerzésében sokan voltak segítségre. A követ gróf Teleki Tibor földbirtokos közbenjárására Erdélyi Lóránt alispán intézkedésére a vármegyei kőbányától ingyen kapták. Söpkéz Sándor volt képviselő közbenjárása folytán a HÉV Szentendrétől a Filatorigát megállóig saját vonalán fél áron szállította. A gyömrői vasút állomástól a követ többen ingyen szállították. Ezek nevei (az értesítőben megjelent jegyzék szerint): Gróf Teleki Tibor földbirtokos, Kóczán László földbirtokos, gróf Pálffy Géza földbirtokos, Potondi András községi bíró, Szigeti István fakereskedő, továbbá Csető Sámuel, Gál József, Gyenes János, Farkas Ferenc, H Füstös István, Katona József, Lemmer György, Mészáros Mihály, Mikes István, Oláh Imre, Óvári István, Potondi Mihály, v Tóth József, Tily György, Tóth István, Szabó Sándor.

A kövek helyszínre szállítása decemberben kezdődött és 1935 elején folytatódott.

Ahhoz hogy ébren tartsa az egyházközség a templomépítést a közéletben és a hívek körében egyaránt - 1934 őszén kért és kapott egyházmegyei jóváhagyással megindult a gyömrői templomépítő egyesület „ÉRTESÍTŐ”-je, melynek első példánya 1935 január elsején jelent meg. Tartalmában negyedévenként beszámolt az építkezés mozzanatairól

a szervezeti életéről, a gyűjtés különböző módozatairól, felsorolva, hogy ki mennyivel járult hozzá az építés költségeinek fedezetéhez.

Buzdító írások, aktuális események leírásán kívül számot adott a cserkészetről, a kultúrelőadásokról, a leányifjúsági Mária-kongregáció munkájáról, a ferences harmadrendről, a Jézus Szíve szövetség tevékenységéről, Szívgyárda, Farkaskölyök mozgalom szervezéséről, keresztelés – házasságkötés – temetés névszerinti felsorolással, valamint a sorra kerülő vasárnapokon az énekek rendjét mutatta. Mindaddig megjelent, míg a háborús papírhány ezt meg nem akadályozta. Az első számtól az 1939 április 1.-én megjelenttel együtt ezek másolatban megvannak. (Akinak ezen túli Értesítő számai birtokában vannak, kérjük – lemásolásra adja kölcsön.) Igen értékes adathalmazt tartalmaz a régmúlta vonatkozóan a negyedévenként megjelenő Értesítő minden száma.

Tárgyalások folytak a részlettervek, számítások stb. elvégzésére.

A kulturális életet is meg kellett indítani a volt kápolna helyén a kultúrteremben. Az első előadás - a szükséges bővítések, ill. átalakítások elvégzése után - októberben volt. A hívek pénzbeli adománya az év végére 2770 Pengő volt.

1935 január 1. keltezéssel megjelenik a gyömrői Jézus Szíve Templomépítő Bizottság ÉRTESÍTŐ-je.

Január 2-án aláírt szerződéssel megbízást kap gróf Széchenyi Gyula építési vállalata a részlettervek kidolgozására, a sztatikai számítások elvégzésére, a költségvetési kiírás elkészítésére, hogy be lehessen kérni az ajánlatokat a kivitelezésre. A kitűzés ekkor kezdődött.

Február 2.-ra tervezett ünnepélyes első kupavágást el kellett halasztani a nagy hó és a kemény hideg miatt. Erre csak február 2.-án került sor szerény körülmények között. A plébánoson kívül csak Tokodi István kántortanító és Soós András sekrestyés (a hitbuzgalmi szervezetek képviselőjében is) vett részt. Akkor készült fényképen a két utóbbi látható.

Rögvest elkezdődött az alapok kiásása, melyet (1927-28-ban, tett ígéretének bevételeként) a község előjárósága segélyként az általuk fizetett ínségmunkásokkal végeztetett el. Az alapásással áprilisra végeztek.

Ennek során megmozgattak mintegy 180 - 200 m³ földet, melyet a terepen terítettek el, a mélyedések stb. kitöltésére.

A részletrajzok elkészültek, s beterjesztették az állami Építészeti. Hivatalhoz jóváhagyásra. Ennek megérkezése után augusztus 1.-én fogtak hozzá az alapok kibetonozásához. Ennek során felhasználtak 610 tonna követ, 355 tonna folyami kavicsot, 42 tonna cementet.

Az alapkiásás, valamint a számítások során kiderült, hogy az eredetileg kapott 500 tonna kő kevés. Pótlólag kérték még a hiányzót, melyet - mint a korábbiakat - ugyancsak ingyen kapták ugyanabból a bányából. Ennek beszállítása hasonlóképpen történt.

A kivitelezési munkák levezetésére, irányítására az építő bizottságtól Horváth Imre és Schulok Mihály gyömrői építőmesterek kaptak megbízást.

A felügyeletet az erre felkért vállalat látta el megfelelő fizetség ellenében.

Az alapokhoz szükséges anyagok megvásárlására és a munkadíjak kifizetésére az előző években gyűjtötteken felül további 8550 Pengő adományt gyűjtöttek.

Szeptemberben előkészítették az alapító okmányt, melynek első díszes oldalát művészi ízléssel Lovaghy István rajztanár tervezte és készítette.

Október 13.-án a püspök megbízásából dr. Herrhof Mátyás váci kanonok, c. prépost-plébános helyezte el az alapkövet, s benne az, okiratot, mely a díszes első oldalhoz

mellékelte további 15 oldalból állt 393 aláírással. Az alapkö a szentély zárófala közepén az alapba 1,5 m mélyre lett elhelyezve.

Miután az alapok nem a föld színéig készültek, hanem mintegy $\frac{3}{4}$ méterrel feljebb, a belső teret a padló szintjéig fel kellett tölteni földdel. Ehhez 600 m³ földet fuvaroztak ide.

Az összegyűlt adományok lehetővé tették, hogy a munkát folytassák és a falak egy részét fél méter magasságig felhúzták október 29. és november 9. között.

Év végéig felhasználásra került még 3 t cement, 5 t mészkő, 130 kocsi homok 11 ezer db téglát. Az ingyen munkát és a kapott kőveket nem számítva az alap elkészítése 11 132,93 Pengőbe került.

1936-ban folytatódott az adománygyűjtő munka, a szervezés, valamint a továbbiak előkészítése. Előzetes tervek szerint augusztus 5-én kezdődött a falak továbbépítése, és 5 méter magasságig való felhúzása. Ez a munka szeptember 20.-ig tartott. A falak felépítésénél az előző évvel együtt közel 12 ezer pengőért foglalkoztattak munkanélkülieket a templomépítésnél és egyéb munkáknál, hogy ezzel is segítsék a legnehezebb helyzetben élő családokat. (Ugyanebben az évben szervezték meg a "szegénykonyhát", mely december 20-tól naponta 60, később, januártól 80 fő részére főztek áldozatos lelkületű asszonyok a sokak által adományozott pénzből, illetve természetben adott krumpliból, húsból, lisztből és hasonlókból. Ez az ingykonyha 1937. márciusig működött a község vezetői által ingyen rendelkezésre bocsátott akkor üres régi községházban.)

A falak felépítéséhez felhasználtak 97 ezer darab téglát, 10 tonna cementet, ugyanennyi meszet, valamint 9 m³ kavicsot és kifizettek 11.561 Pengőt.

Bokréta ünnepélyt terveztek a falak felépítésének örömére. Erre triduummal készültek, melyet P. Halász Jeromos ferences vezetett.

Október 25-én Krisztus Király vasárnapján megtartott ünnepségen dr. Wimmert Béla prelátus-plébános tartott ünnepi szentmisét, majd átvonulva a templom leendő szentélyébe, annak közepén megáldotta az eddig elkészült épületet.

A szentély zárófala közepén 5 m magasságban elhelyezte az erre az alkalomra készített, 310 aláírással ellátott okmányt.

Mindinkább világossá vált, hogy a templomot egyelőre csak tornyok és előcsarnok nélkül lehet megépíteni, mert kb. 110 ezer Pengő nem gyűlhet össze, a tornyok nélküli épülethez szükséges 60 ezer Pengő is sok gondot okoz majd.

Így döntöttek a tornyok elhagyásáról. Ezt majd a későbbi nemzedékek fogják megoldani.

1937-ben vált közzismertté, hogy a soron lévő 34. Eukarisztikus Világkongresszus Budapesten lesz megtartva a következő évben, amikor első királyunk Szent István halála kilencszázadik esztendejére emlékezünk.

Elhatározták, hogy erre az évfordulóra felépül a templom. Ennél szebben, talán jobban nem is lehetne megemlékezni Gyömrőn a templomépítő nagy királyunkról.

A szentév megnyitása májusban volt. Itt Gyömrőn május 23.-án tartott ünnepélyen dr. Cser Ferenc orvos mondott lelkesítő beszédet. Ott hirdették meg a templomépítés következő évi határidejét.

Az erőgyűjtés lett ennek az évnek a jelszava. Kb. 60 ezer Pengő kellett.

Miután az eddigi évek tapasztalata azt mutatta, hogy egyedül a hívek adományaiból nem lehet a templomot befejezni csak hosszú évek múlva, új lehetőségeket kellett felkutatni. Mint minden nagyberuházásnál, így itt is felvetődött az építkezés vállalati hiteltől való folytatása. Az építő bizottság kidolgozott egy tervet, mely szerint 45 ezer Pengőt vesz fel az egyházközség (kaphat, mert nincs adóssága és minden ingatlan

tehermentes), 10 éves lejáratra. Az első 5 évben évente 4 ezer, a második 5 évben évi 5 ezer Pengőt és a kamatokat törleszti.

Elfogadás és jóváhagyás után a Vállalkozók Lapjában közzé tett hirdetményre három pályázó jelentkezett. Egyiket nem lehetett figyelembe venni, mert hiányos volt.

- Hajagos Andor rákoshegyi vállalkozó 49.061 Pengő
- Juhász Pál gyömrői építész 50.900 Pengő
- (Kajdi János gyömrői építőmester nem tudott hitelt adni)

Hajagosé olcsóbb volt, de míg Juhász Pál csak bankkölcsönt tudott volna elintézni váltókkal, ügyvédi költségekkel, addig Hajagos Braun Mór rákoshegyi fakereskedőtől 45 ezer Pengő hitelt tudott biztosítani 7 % kamat mellett. Így az építő Bizottság ezt választotta.

1938 a megvalósulás éve lett.

Február 13-án Hajagos Andorral szerződést kötöttek, és Braun Mór lett az építkezés pénzügyi lebonyolítója. Március 9-én érkezett meg az egyházmegyei jóváhagyás. Március 28-án kezdődött az építkezés. A boltívek aládúcolással, kétoldalt vasbeton pillérekre nehezelve és támaszkodva és felmenő vasbeton oszlopokra - melyeket felül vasbeton koszorú fog össze, de külső támpillérek nélkül - téglából készültek. (Ez később, 1986 elején jelentkező gondokat okozott.)

A vállalkozás csak a kőműves munkára szolt: - Ezért a többi munkára másokat választottak.

- Asztalos munkát (kapuk, padok) Dochnál Dezső és Schrauf József végezték (ajtók, ablakkeretek, alápadlózás és egyéb)
- Villanszerelést Fürös László készítette, (a falikarokat külön kellett megvásárolni.)
- Oltár Szabó László műve műkőből. Ő készítette az összes egyéb műkő munkát (lépcsők, oszlopfejek, lizénafők, lábazatok) Az oltárlap egy darabból álló márvány.
- Vaskaput Kiss János készítette.

Az ablakokra külön pályázatot hirdettek, mert ezek díszítik a templomot, hiszen kifestésére egyelőre nem kerülhet sor. A legkedvezőbb Palka József ajánlata volt, aki az akkori idők egyik legismertebb, művészi kivitelezője volt.

Meghirdették, hogy a templomablakok készíttetése lehetséges. Akik egy-egy ablakot csináltatnak, azok neve szerepel a kívánságuk szerinti szöveggel a díszes, figurális üvegen.

A szentélyben, jobboldalt Jézus Krisztus alakja áll az Eukarisztiát jelképező kenyérrel és kehellyel - utalva a Kongresszusra. A másik ablakon Szent István király, a keresztény magyar állam megalakítója látható.

Kétoldalt egy-egy nagy kör alakú ablakon balról Szent Imre alakja, jobbról Szent László a kereszténység megerősítője van ábrázolva.

A templomhajó ablakai jobbról-balról az evangélistákat mutatja. (A többi későbbből való.)

A mellékhajók kör alakú ablakain látható Szent Gellért, Árpádházi Szent Erzsébet, Nepomuki Szent János, Szent Katalin, Szent Ágnes, Szent Flórián, Árpádházi Szent Margit, Lisieuxi Szent Teréz, Szent Julianna, Szent Cecília.

Március 6.-án - szentévvvel kapcsolatban - igen magas színvonalú hangversenyt tartottak dr. Ináncsi-Papp Jenőné és Ferencz Antal közreműködésével, majd március 25.-27. között triduum volt Bálint György mendei plébános vezetésével.

Ez szolgált előkészületül a május végén megnyíló budapesti kongresszushoz.

A gyömrői ifjúságból mintegy 260-an vettek részt tanáraik vezetésével az ifjúsági szentáldozáson, míg a férfiak éjféli szentségimádására kb. 100-an utaztak be, a plébános vezetésével.

Augusztus 20.-ra állt az épület. 1938-ban felhasználtak további 178 ezer téglát, s hozzá a szükséges meszet, homokot, cementet (pontos adat nincs, mert nem az egyház szerezte be, hanem a vállalkozó).

Az állványok elbontása és a belső meszelés, külső tereprendezés után szeptember 11-én került sor a templom ünnepélyes megáldására.

A szertartást Hanauer Antal István váci megyéspüspök vezette fényes asszisztenciával, igen sok hívő jelenlétében.

„Mi gyömrői hívek kőbe építettük szeretetünket az Úr Jézus iránt. Századokra szóló szép hajlékot építettünk" szólott az üzenet szerte az országba az itteni hívek öröme. Este áthozták az Oltáriszentséget a kultúrházi kápolnából, s végül a Te Deum elénekzése után felajánlották Jézus Szent Szívének Gyömrőt, a templomépítő Szent István közbenjárását kérve minden lakójára megkülönböztetés nélkül.